

פורום המרצות | מנדי מחצרות
המרצים למשפטים | ומחצרות القانون
למען הדמוקרטיה | من أجل الديمقراطية
The Israeli Law Professors' Forum for Democracy

איך לזהות ולפרק טיעונים מטעים של דוברים התומכים בהפיכה המשטרית

תקציר

נתקלת בדובר/ת התומכים בהפיכה?

הם טוענים טענות שנשמעות רציניות
לגבי מערכת המשפט והבעיות עימה?

מי שרוצה לשנות את כללי היסוד במדינת ישראל ומתיימר להסתמך על עובדות לגבי מערכת המשפט, צריך להוכיח את הבעיות שהוא טוען להן, להציע פתרונות הגיוניים, ולהתמודד עם ביקורת.

הכי חשוב, הוא חייב להשיב לשאלה של כולנו: מה יגן עלינו מהתנהלות שלטונית שרירותית אחרי שהשינויים יבוצעו?

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה ניתח טיעונים נפוצים ומצא שרבים מהם נכשלים בין בהוכחת העובדות, בין בהצגת פתרון מתאים לבעיות, ובין בהתמודדות עם ביקורת.

בעמודים הבאים נציג תמצית, קישור לסקירה המלאה נמצא בסיום המסמך.
כל לשון זכר או נקבה מתייחסת לכל המגדרים.

כשמציגים לך עובדות על מערכת המשפט ואומרים שחייבים לשנות הכל מהיסוד, חשוב לשאול:

מה הבעיה?

חייבים
רפורמה
!!!

מספרים לך שלמערכת המשפט יש כוח לא מוגבל, שהיא שולטת בכולנו, ושהיא פגומה ופוגענית. יתכן שיופיעו כאן אחד או יותר מהכשלים הבאים:

❌ שימוש סלקטיבי בעובדות

העובדות המוצגות חלקיות ולכן לא מתארות את התמונה במלואה, וגורמות להטעיה. הנה דוגמות בולטות:

❌ ציטוט מחוץ להקשר של משפטים ידועים

נתקלת בציטוטים של שופטים ומשפטניות מוכרים, למשל דותן, מאוסנר או פרוקצ'יה, שתומכים בחקיקת ההפיכה? ← האם הסבירו לך מתי ובאיזה הקשר אמרו את הדברים?

מתנגדים לחקיקה כפי שהיא מקודמת. קשה מאוד למצוא מומחי משפט בעלי שם שתומכים בתכנית. ✓ **במציאות:** המשפטים האלו

❌ ריבוי הפניות אינו הוכחה

קראת מאמר שתומך בהפיכה עם שלל הפניות למאמרים אחרים, וזה נראה רציני? יש סיכוי שמדובר בעוד מאמרים שמביעים תמיכה, או בהוצאה מהקשר. כלומר, זו תיבת הדהוד פנימית. ← כדאי לשאול מומחיות אם הציטוטים באמת מוכיחים את הטענות.

רבות במאמרי תמיכה בהפיכה הם תיבת הדהוד, לא מחקר שמבסס ממצאים. ✓ **במציאות:** הפורום מוצא שהפניות

❌ שימוש חלקי במשפט השוואתי

אומרים לך שלמערכת המשפט בישראל יש יותר כוח מהמקבילות בקנדה, ארה"ב, ניו זילנד, גרמניה? ← האם סיפרו לך אילו מנגנוני בקרה ואיזון נוספים יש במדינות האלו, ואין בישראל?

✓ **במציאות:** במדינות דמוקרטיות אחרות קיימים מנגנוני בקרה ואיזון כמו חוקה משוריינת עם מגילת זכויות מלאה, שני בתי פרלמנט, וסו נשיאותי, משטר פדרלי, או כפיפות לבית הדין האירופי. בישראל אלו לא קיימים. בית המשפט והיעוץ המשפטי הם המוסדות העיקריים שיכולים לרסן דורסנות שלטונית.

התייחסות לעבר כאילו הוא ההווה

אומרים לך בלי סוף "אהרן ברק"? או "עשרות שנים מדירים ציבורים מבית המשפט"? כדאי לשאול על מה מסתמכים. כדאי גם לשאול מתי זה היה נכון.

✓ **במציאות:** מערכת המשפט לא חפה מקשיים היום או בעבר, אבל הרבה השתנה. יש יותר מגוון דמוגרפי, למשל, בוגרי מוסדות דתיים לאומיים היום מיוצגים באופן בולט בבית המשפט העליון. אהרן ברק, נזכיר, פרש לפני 17 שנים. היום הוא אקדמאי ואזרח, לא חלק מהרשות השופטת.

עורך וודאות לרוב אינו מציאות

מספרים שהטרור זה בגלל בג"ץ, והדיפ-סטייט המשפטי אחראי לחוסר המשילות?

✓ **במציאות:** במציאות ביטחונית ואזרחית מורכבת, טענה שהסיבות לדברים רעים הן ברורות וחד משמעיות, ובמיוחד שמערכת המשפט אחראית למציאות קשה אבל השלטון לא, היא חשודה ועלולה לשרת שלטון שרוצה כוח לא מוגבל.

עירוב אמיתות ואי אמיתות

מציגים לך עובדות וזה נשמע אמין כי חלקן מוכרות לך?

✓ **במציאות:** לא בטוח שכל העובדות נכונות. הפורום מוצא שבטיעוני תמיכה בהפיכה יש לא פעם עירוב של אמת ואי אמת. זה נותן הכשר לאי אמת, ובעיקר מאפשר לספר סיפורים מבהילים על מערכת המשפט. לא להתבלבל, לבדוק.

התייחסות לחריג כאילו הוא הכלל

מספרים לך על החלטות של בג"ץ לגבי השטחים למשל, או מבקשי מקלט- ואז אומרים שבג"ץ מנהל את המדינה? קודם כל מומלץ לבדוק אם העובדות לגבי כל החלטה נכונות, ואם כן, האם המקרה מוכיח את הכלל.

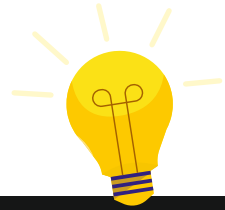
✓ **במציאות:** לבג"ץ יש מסורת ארוכה של תמיכה למעשה במדיניות השלטון. המקרים בהם היתה התערבות בסוגיות של מדיניות הם בודדים מתוך כלל העתירות. כלומר, הם החריג לכלל.

"ידי כבולות" - לרוב הן לא

מסבירים לך שהמשפטים מפריעים לפוליטיקאים לבצע מדיניות, למשל כי הם מונעים כליאה של "מסתננים" ופוגעים בתושבי דרום תל אביב? חשוב לשאול מה היתה הסיבה להגבלה, והאם יש לדרג הפוליטי עוד אפשרויות פעולה.

✓ **במציאות:** לא פעם השלטון יכול לפעול באמצעים חוקיים אחרים כדי לפתור או לצמצם בעיות, אבל מסיבות פוליטיות הוא מתקשה או לא מעוניין. במקום לפעול, הוא מגלגל את כל האחריות לשופטים או יועצים משפטיים. בג"ץ באמת התפלא שהממשלה לא עוזרת לתושבי דרום תל אביב בדרכים חוקיות, בלי לכלוא מבקשי מקלט.

מה הפתרון?

פרנקנסטייט*

אומרים לך שכל אחד מרכיבי ההפיכה קיים במדינות דמוקרטיות אחרות?

✓ **במציאות:** אם לוקחים מ כמה משטרים דמוקרטיים רק את המרכיבים שמקנים לממשלה כוח, בלי האיזונים וההגנות שיש בהם על זכויות אדם, מיעוטים, וכללי המשחק הדמוקרטי, אז כשמדביקים הכל יחד יוצאת "מפלצת" לאדמוקרטיה.

* "מדינה מפלצתית": מונח שמרפרר למפלצת של פרנקנסטיין.

אין קשר הגיוני בין הבעיה שהוגדרה לפתרון המוצע

מבטיחים לך שחקיקת ההפיכה תחזיר את האמון, תגוון את השופטים, תמנע אקטיביזם שיפוטי?

✓ **במציאות:** גם אם הבעיות נכונות בחלקן, החקיקה המוצעת לא יכולה לפתור אותן כי אין לה קשר הגיוני לבעיות האלו. מחקרים רבים מלמדים שצעדים מהסוג שהקואליציה מקדמת צפויים להחריף את הפוליטיזציה של השפיטה, לפגוע באמון בבית המשפט, להפחית את הגיוון הדמוגרפי וגם את המקצועיות, ולהגביר אקטיביזם. שליטה של פוליטיקאים לא תשפר את מערכת המשפט. מה היא כן תשיג? כוח שלטוני לא מרוסן.

איך מתמודדים עם ביקורת?

אומרים לך שמקיימים דיאלוג עם המתנגדים, או שרוצים לקיים?

← **במציאות:** בדקנו - זה לא נכון

מניעת דיון

למרות שדוברים התומכים בהפיכה אומרים שהם מחויבים לדיון, הם בעצם מונעים אותו. בדקנו את כל הפרמטרים של דיאלוג חוקתי, גם הליכיים, וגם מהותיים, כולל הקדשת זמן, הקשבה והתדיינות. הקואליציה נכשלת כשלוך חמור.

50 גוונים של הכחשה

דוברים התומכים בהפיכה ממשיכים להתלונן על מערכת המשפט, ובינתיים מסתירים את מה שהחקיקה שעל הפרק תעשה לחיים בישראל: לזכויות, לחירויות, למבנה הדמוקרטי, לבריאות, לחינוך, לכלכלה, לבטחון, לסביבה, לרווחה, לתקשורת, למחקר המדעי, לקשרי החוץ ולמעמדה הבינלאומי של המדינה - כולם בסכנה.

להכחשה פנים רבות. כדאי לשים לב לכמה מבני טיעון שבעצם מכחישים ומסתירים את משמעות החקיקה:

עצים בלי יער

מציפים אותך בפרטים מתישים של חקיקה, ומסבירים לך שהתיקון הוא טכני או נקודתי. ככה נראה סלמי.

מה לעשות? צריך לדבר על התמונה הכללית ועל ההצטרבות המתוכננת של חוקים ותיקונים שייצרו יחד שינוי דרמטי. גם ביחס לכל חוק צריך לדבר על ההשלכות שלו. חשוב לשאול: למה צריך את החוק הזה? מה הוא ישיג? מה הסכנות בו?

"מה שופטים יודעים?" מתעקשים איתך ששופטים לא מבינים בסבירות או במשהו אחר יותר מפוליטיקאים? אבל אף אחד לא אמר שהם תמיד מבינים יותר. זהו ניסיון להסיט את הדיון מהמישור המוסדי למישור הפרסונלי. השאלה היא לא מהן היכולות האישיות של שופטים או אם יש להם הטיות (יש לכולנו), אלא מה ההצדקה לתת למוסד שהם משתייכים אליו - בית המשפט - סמכויות לבקר את הדרג הפוליטי. בתי משפט לא קובעים מדיניות במקום הרשות המבצעת אלא מגדירים את גבולות המותר לפי דין. לרשות השופטת יש תפקיד מוסדי כחלק מאיזונים ובלמים בדמוקרטיה.

מה לעשות? לזכור שבית המשפט חשוב כיוון שהוא נוף מקצועי ולא דרג נבחר, ואינו תלוי בפוליטיקאים.

"יהיה בסדר"

אומרים לך לא לדאוג, כולם בפוליטיקה אנשים אחראים שפועלים לטובת הציבור בכללותו. אנחנו יודעים שהמציאות מורכבת יותר, אנחנו מכירות את הלחצים של ה"בייס", את האינטרסים הסקטוריאליים, ואת סכנות השחיתות. דמוקרטיה בנויה על מנגנונים של בקרה ואיזון, לא על הרצון הטוב של איש, ובטח לא של נציגי הרוב הפוליטי הזמני.

מה לעשות? לשאול מה יהיו מנגנוני הבקרה על הפוליטיקאים, כאלו שהם לא יוכלו לשנות כשלא נוח להם.

תראו, ציפור!

מדברים על סוגיה אגבית במקום על העיקר. למשל, איך ישתתפו נציגים מכל רשות בוועדה לבחירת שופטים. בעצם המטרה היא השתלטות של הקואליציה על הוועדה, כל השאר מסך עשן.

מה לעשות? לא להתבלבל, עיניים על הכדור - הכרחי לשמור על עצמאות מערכת המשפט ועל שלטון החוק.

ניכוס מונחים ליברליים

מדברים איתך בשפה של דמוקרטיה ליברלית? אומרים שככה זה בדמוקרטיה? דוברים התומכים בהפיכה משתמשים בביטויים מוכרים אבל מרוקנים אותם מהתוכן המקובל ומחליפים אותו בהיפוך מוחלט: **בלי שוויון, בלי בלמים ואיזונים, בלי בקרה על התנהלות שלטונית שרירותית ועל עריצות הרוב. בלי דמוקרטיה.**

זה מבלבל, זה שימוש לא הוגן.

הנה כמה מונחים שצריכים להדליק אצלך **נורה אדומה** כשתומכי ההפיכה משתמשים בהם להצדקת החקיקה. אפשר להציץ במסמך המלא להסבר על השימוש המטעה בכל אחד מהם:

איזון; דמוקרטיה; הפרדת רשויות; "חיזוק" שלטון החוק/המשפט/אמון/הציבור/ הדמוקרטיה; ליברליזם/ ליברליות; שוויון; שלטון החוק.

לקריאת המסמך המלא סרקו את הQR שבגב החוברת.

פורום המרצות | منتدى محاضرات
 והמרצים למשפטים | ومحاضري القانون
למען הדמוקרטיה | من أجل الديمقراطية
 The Israeli Law Professors' Forum for Democracy

פורום המרצות והמרצים למשפטים למען הדמוקרטיה הוא קבוצה בלתי מאוגדת ובלתי תלויה בגוף פוליטי, של מומחים ומומחיות למשפט, הפועלת בהתנדבות למען ההגנה על הדמוקרטיה הליברלית בישראל ולקידומה. הפורום פועל באמצעות מחקר, ניתוח הצעות חוק, כתיבת ניירות עמדה ופעילות הסברה לקהל הרחב ולקהלים מקצועיים. במסגרת זו, הפורום פועל נגד יוזמות ופעולות לביטול עצמאותה של הרשות השופטת, להכפפתה לממשלה ולשיקוליה הפוליטיים מפלגתיים של הקואליציה, ונגד יוזמות לפגיעה במוסדות דמוקרטיים, בבחירות חופשיות ושוות, בזכות לשוויון, בחופש הביטוי, בחופש הדת, ובזכויות אדם נוספות.

חברות וחברי הפורום בעלי עמדות אקדמיות שונות לגבי פרטי הרפורמות השונות שהציעה הממשלה ה-37 לשינוי שיטת המשטר בישראל. לפיכך, ניירות העמדה או חומרים מקצועיים אחרים המופקים על ידינו משקפים את העמדה הרווחת בקרב החברים, גם אם אינם על דעת כולם. עם זאת, אנו מאוחדים בדעה כי יש במכלול ההצעות של הממשלה – שעניינן מתקפה חסרת תקדים בחומרתה על עצמאות השפיטה, היעוץ המשפטי, המשטרה, הצבא, והשידור הציבורי – כדי לפגוע באופן חמור בשלטון החוק ובאופייה הדמוקרטי של ישראל. לפיכך, חברנו לפורום זה כדי להעמיד לרשות הציבור את חוות דעתנו המקצועית בשעה הרת גורל זו. רשימת חברות וחברי הפורום מתפרסמת באתר הפורום, שם גם מופיעים כל ניירות העמדה שלנו.

לעיקרי
 ניירות
 העמדה <<

למסמך המלא <<
 חתך רחב -
 ניתוח מבני הטיעון
 של דוברים התומכים
 בהפיכה המשטרית

לאתר הפורום <<
lawprofsforum.org